

PENGETAHUAN MASYARAKAT ISLAM TERHADAP PERCERAIAN LUAR MAHKAMAH DI DAERAH TAMPIN, NEGERI SEMBILAN

ALYASAK BIN BERHAN¹
WAN ABDUL FATTAH WAN ISMAIL²

ABSTRAK

Menurut Enakmen Undang-undang Keluarga Islam Negeri Sembilan 2003 (EUUKINS), setiap perceraian orang Islam yang berlaku di Negeri Sembilan hendaklah didaftarkan di bawah undang-undang yang telah dikuat kuasakan. Malah, penceraian yang berlaku di luar mahkamah merupakan suatu kesalahan undang-undang yang boleh dikenakan hukuman apabila disabitkan oleh Mahkamah Syariah. Oleh itu, kajian ini dijalankan untuk mengetahui faktor-faktor dan punca-punca dari aspek pengetahuan masyarakat sehingga berlakunya perceraian di luar mahkamah (CLM) dalam kalangan pasangan suami isteri yang beragama Islam di Daerah Tampin. Kajian ini merupakan satu kajian tinjauan berbentuk deskriptif dengan menggunakan soal selidik sebagai instrumen kajian dan sampel kajian adalah seramai 100 pasangan. Pasangan tersebut merupakan sebahagian daripada pasangan yang mengikuti sesi runding cara bagi masalah rumah tangga dan yang mendaftar perceraian di Pejabat Agama Islam Daerah Tampin (PAIDT). Analisis deskriptif dijalankan dengan melibatkan min dan sisihan piawai untuk menentukan tahap pengetahuan masyarakat. Hasil kajian menunjukkan bahawa pengetahuan masyarakat Islam Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) berada pada tahap sederhana sederhana (min = 3.33 dan $sp = 0.55$). Justeru, diharapkan hasil kajian ini mampu memberi implikasi terhadap pengetahuan yang lebih baik masyarakat Islam terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) serta menjadi satu bahan untuk rujukan bagi pihak berkuasa agama seperti Jabatan Hal Ehwal Agama Islam, Jabatan Kehakiman Syariah, dan Pejabat Agama Islam Daerah (PAID).

Kata Kunci:

Perceraian, undang-undang, Mahkamah Syariah, pengetahuan masyarakat

KNOWLEDGE OF THE MUSLIM COMMUNITY IN TAMPIN, NEGERI SEMBILAN AGAINST THE LAW OF OUTSIDE THE COURT DIVORCE

ABSTRACT

According to the Negeri Sembilan Islamic Family Law Enactment 2003 (EUUKINS), every Muslim divorces that occurred in Negeri Sembilan needs to be registered under that law that

¹ Alyasak Berhan. Pendaftar Pernikahan, Perceraian dan Rujuk Orang Islam Daerah Tampin, Sarjana Pengajian Islam Open University Malaysia (OUM).

² Wan Abdul Fattah Wan Ismail, Pof Madya Ph.D. Pensyarah di Fakulti Syariah dan Undang-undang, Universiti Sains Islam Malaysia.

had been enforced. In fact, divorce that is happening outside the court is a law offense and punishable on conviction by court. Therefore, this research is carried out to identify factors and sources in the context of knowledge of the civilians affecting the occurrence of outside the court divorce in the circle of Muslims' Couples in Tampin District. This research is a descriptive survey using a questionnaire as an instrument, with a sample of 100 couples which half of the samples attended the consultation session on the marital problems and registered to divorce in Tampin District Islamic Religious Office (PAIDT). Descriptive analysis was carried out with the involvement of min and standard deviation to determine the level of knowledge. The results showed that the knowledge of the Muslim community in Tampin against the law of outside the court divorce (CLM) at a moderate level (min = 3.33 and sp = 0.55). The results of this research possibly will have implications on knowledge of the Muslim community against the law of outside the court divorce (CLM) and can be a reference material for the religious authorities such as the Department of Islamic Affairs, Department of Syariah Judiciary, and District Islamic Religious Office (PAID).

Keywords :

Divorce, law, Syariah Judiciary, knowledge of the Muslim community

1.0 PENDAHULUAN

Kajian ini adalah berkaitan dengan permasalahan perceraian di luar mahkamah (CLM) di daerah Tampin, Negeri Sembilan daripada tahun 2011-2014. Tujuan kajian ini dijalankan adalah untuk mengkaji pengetahuan masyarakat Islam Tampin terhadap undang-undang berkaitan perceraian di luar mahkamah (CLM). Sebagaimana yang sedia maklum, Islam telah menyediakan satu jalan keluar bagi mengembalikan kejernihan hidup pasangan suami isteri melalui jalan perceraian. Namun, terdapat pasangan suami isteri yang bercerai di luar mahkamah (CLM) yang menyalahi peruntukan Enakmen Undang-undang Keluarga Islam Negeri Sembilan 2003 (EUUKINS). Malah kewujudan peruntukan EUUKINS ini tidak diketahui atau diambil peduli khususnya oleh masyarakat Islam daerah Tampin. Dapatan kajian ini diharap dapat membantu pelbagai pihak terutamanya pihak berkuasa agama seperti Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan secara khususnya dan negeri-negeri lain amnya, Jabatan Kehakiman Syariah, Pejabat Agama Islam Daerah (PAID) dan pihak-pihak lain mengenal pasti punca-punca peningkatan perceraian pasangan Islam.

2.0 KONSEP PERCERAIAN DARI PERSPEKTIF ISLAM

Menurut kacamata Islam, perceraian dalam bahasa Arab disebut sebagai talak. Talak menurut bahasa ertinya melepaskan atau meleraikan ikatan (al-Syirbini, 1997:368, Wizarah al-Awqaf, 1993:5, Wahbah al-Zuhaili, 1985:356). Manakala menurut syarak pula bererti meleraikan hubungan pernikahan dengan lafaz talak dan seumpamanya (Al-Syirbini, 1997:368, Wahbah al-Zuhaili, 1985:356). Sebahagian ulamak fiqh pula, mendefinisikan talak sebagai sesuatu perkara yang boleh membubarkan ikatan pernikahan sama ada pada waktu itu atau pada waktu akan datang dengan lafaz yang tertentu atau seumpamanya (Badran, 1961:213, Wizarah al-Awqaf, 1993:5, Wahbah al-Zuhaili, 1985:356). Selain lafaz talak, terdapat juga lafaz lain yang diambil kira oleh syarak sebagai lafaz yang boleh menyebabkan perceraian iaitu *al-firaq* (pisah) dan *al-sarah* (cerai) (Al-Syirbini, 1997: 370). Firman Allah S.W.T;

“Talak (yang boleh dirujuk kembali itu hanya) dua kali. Sesudah itu bolehlah ia (rujuk dan) memegang terus (isterinya itu) dengan cara yang sepatutnya atau melepaskan (menceraikannya) dengan cara yang baik.” (Surah al-Baqarah 2:229).

“Kemudian, apabila mereka (hampir) habis tempoh idahnya, maka bolehlah kamu pegang mereka (rujuk) dengan cara yang baik, atau lepaskan mereka dengan cara yang baik.” (Surah al-Talaq 65:2).

Menurut al-Qurtubi (2006:67), ayat ini telah digunakan oleh Imam al-Syafi’i sebagai dalil yang menunjukkan bahawa ketiga-tiga lafaz tersebut iaitu lafaz talak, *al-firaq* (pisah) dan *al-sarah* (cerai) merupakan lafaz-lafaz perceraian yang jelas (*soreh*).

Sehubungan itu, talak yang dianggap sah adalah apabila menepati lima rukun talak iaitu suami yang menceraikan, *sighah* (lafaz yang digunakan), isteri yang diceraikan, *wilayah* (kuasa talak) dan *qasad* (ada kesengajaan) (Al-Syirbini, 1997:368).

2.1 Hukum Perceraian

Telah menjadi kesepakatan dalam kalangan orang Islam tentang pensyariatian talak semenjak zaman Rasulullah S.A.W sehinggalah kini. Namun begitu, para sarjana Islam berselisih pendapat berkaitan hukum asal bagi talak. Majoriti ulamak mengatakan bahawa hukum asal bagi talak adalah harus dan sebahagian lagi mengatakan bahawa hukum asalnya adalah ditegah melainkan jika ada keperluan (Badran, 1961:216, Aminah, 1992:310, Wizarah al-Awqaf, 1993:8, Wahbah al-Zuhaili, 1985:362). Justeru, menurut pendapat yang *rajih*, hukum asal bagi talak adalah harus serta makruh (Muhammad al-Zuhaili 2011:138, Aminah, 1992:311). Hal ini adalah berdasarkan hadis Rasulullah S.A.W;

مَا أَحَلَّ اللَّهُ شَيْئًا أَبْغَضَ إِلَيْهِ مِنَ الطَّلَاقِ

Terjemahan: “Tiada sesuatu yang dihalalkan oleh Allah Taala, yang lebih dibenci-Nya berbanding talak.” (Al-Sijistani, Sunan Abi Daud, Bab fi Karahiyyah al-Talaq, no. 2177)

Hukum tersebut akan berubah mengikut situasi dan keadaan sepertimana berikut;

2.1.1 Wajib

Hukum wajib melakukan talak ini berlaku dalam beberapa keadaan, antaranya ketika berlakunya *ila'*. Apabila telah berlalunya tempoh *ila'* tersebut, maka suami diwajibkan untuk membayar denda (*kaffarah*) atau diminta menceraikan isterinya. Inilah pendapat majoriti ulamak selain ulamak Mazhab Hanafi. Manakala menurut Mazhab Hanafi pula, pasangan tersebut akan dihukumkan bercerai apabila berlalunya tempoh *ila'* (Badran, 1961:268, Wahbah al-Zuhaili, 1985:550, Wizarah al-Awqaf, 1993:9).

Selain itu, wajib juga melakukan talak ketika berlaku perselisihan antara suami dan isteri yang tidak menemui jalan penyelesaiannya, manakala wakil daripada kedua-dua belah pihak berpandangan bahawa lebih baik mereka bercerai. Maka ketika ini wajiblah mereka bercerai (Muhammad al-Zuhaili, 2011:138, Aminah, 1992:311).

Begitu juga bagi suami yang benar-benar tidak mampu menjalankan hak-hak isterinya, maka menurut al-Baijuri (1994:210) suami wajib menjatuhkan talak ketika itu.

2.1.2 Sunat

Di antara keadaan yang disunatkan bagi suami menjatuhkan talak adalah apabila seseorang isteri tiada komitmen untuk melayani suaminya, isteri berperangai buruk sehingga boleh menyakiti suami dan jiran tetangganya, suami cuai untuk melaksanakan hak isterinya atau isteri merupakan seorang yang tidak menjaga maruah serta mengabaikan tanggung jawab agamanya (Muhammad al-Zuhaili, 2011:139, Wahbah al-Zuhaili, 1985:363, Aminah, 1992:312).

Begitu juga ketika isteri meminta cerai kepada suami kerana kkuatir berlakunya perkelahian (Wizarah al-Awqaf, 1993:9). Maka ketika ini sunat bagi suami menceraikan isterinya.

2.1.3 Makruh

Jika seorang suami menjatuhkan talak ke atas isteri yang sentiasa memberikan komitmen dalam tanggungjawabnya dan tiada sebab-sebab syarak yang diharuskan untuk menceraikannya atau sebab-sebab yang mendorong perceraian tersebut merupakan sebab yang remeh-temeh sahaja. Maka ketika ini makruh bagi suami menceraikan isterinya (Muhammad al-Zuhaili, 2011:139, Wizarah al-Awqaf, 1993:9).

Begitu juga jika suami merupakan orang yang berkeinginan untuk bernikah atau yang mengharapkan zuriat keturunan. Sedangkan, jika perkahwinan tersebut dikekalkan juga, ia tidak mengganggu suami tersebut daripada melaksanakan ibadat wajib. Malah, suami juga tidak kkuatir akan terjerumus kepada perbuatan zina jika dia menceraikan isterinya, maka ketika itu hukum talak adalah makruh (Wahbah al-Zuhaili, 1985:363, Aminah, 1992:312).

2.1.4 Harus

Apabila seorang suami mempunyai sebab syarak yang diharuskan untuk menceraikan isterinya seperti untuk mengelakkan perangai dan layanan buruk isteri atau disebabkan suami tidak mencintai isterinya lagi (Aminah, 1992:312, Wizarah al-Awqaf, 1993:9).

2.1.5 Haram

Apabila seorang suami menceraikan isterinya yang sedang dalam keadaan haid atau dalam keadaan isterinya suci daripada haid tetapi telah disetubuhinya. Talak ketika ini juga dinamakan dengan talak *bid'ei* (tidak mengikut sunnah) (Muhammad al-Zuhaili, 2011:139-140, Wahbah al-Zuhaili, 1985:362-363, Wizarah al-Awqaf, 1993:9).

Selain itu, talak juga akan menjadi haram apabila ia dilakukan tanpa sebab-sebab yang disyarakkan. Hal ini adalah kerana, talak yang berlaku tanpa sebab-sebab yang disyarakkan boleh menyakiti pihak isteri tanpa hak dan ia merupakan salah satu perbuatan yang dilarang oleh syarak (Aminah, 1992:312).

3.0 PERCERAIAN MENURUT PERUNTUKAN UNDANG-UNDANG KELUARGA ISLAM

Perceraian yang terdapat di dalam Akta/Enakmen/Ordinan Undang-undang Keluarga Islam Negeri yang sedang berkuat kuasa di negeri-negeri adalah seperti berikut;

3.1 Perceraian dengan Lafaz Talak

Perceraian dengan lafaz talak adalah pembubaran ikatan perkahwinan dengan lafaz talak atau seumpamanya berdasarkan al-Quran, al-Sunnah dan Ijmak ulamak. Perceraian boleh dilakukan dengan lafaz *sorih* (jelas) dan lafaz *kinayah* (sindiran) (Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, t.t.).

Oleh itu, seseorang suami atau seseorang isteri yang hendak bercerai hendaklah menyerahkan suatu permohonan untuk perceraian kepada mahkamah dalam borang yang telah ditetapkan sepertimana yang diperuntukkan dalam seksyen 47 (1) EUUKINS 2003 iaitu;

“Seseorang suami atau seseorang isteri yang hendak bercerai hendaklah menyerahkan suatu permohonan untuk perceraian kepada Mahkamah dalam borang yang ditetapkan.”

3.2 Pengesahan Lafaz Talak

Pengesahan lafaz talak melibatkan talak yang dilafazkan oleh suami di luar Mahkamah tanpa kebenaran mahkamah sama ada dengan lafaz *sorih* (jelas) atau lafaz *kinayah* (sindiran) (Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, t.t.).

Pihak-pihak sama ada suami atau isteri, hendaklah melaporkan kepada mahkamah dalam masa tujuh (7) hari, mahkamah akan menyiasat dan memastikan sama ada lafaz tersebut sabit talak atau tidak mengikut Hukum Syarak. Jika mahkamah berpuas hati bahawa talak yang telah dilafazkan itu adalah sah mengikut hukum syarak, maka mahkamah akan mengesahkan dan merekodkan perceraian tersebut. Mahkamah juga perlu menghantar suatu salinan rekod itu kepada pendaftar dan berkenaan untuk didaftarkan sepertimana yang diperuntukkan dalam seksyen 57 (1), (2), (3) EUUKINS 2003 iaitu;

“(1) Walau apa pun seksyen 55, seseorang lelaki yang telah menceraikan isterinya dengan lafaz talak di luar Mahkamah dan tanpa kebenaran Mahkamah, hendaklah dalam masa tujuh hari dari pelafazan talak itu melaporkan kepada Mahkamah.

(2) Mahkamah hendaklah mengadakan siasatan untuk memastikan sama ada talak yang dilafazkan itu adalah sah mengikut Hukum Syarak.

(3) Jika Mahkamah berpuas hati bahawa talak yang telah dilafazkan itu adalah sah mengikut Hukum Syarak, maka Mahkamah hendaklah—

(a) mengesahkan perceraian itu;

(b) merekodkan perceraian itu; dan

(c) menghantar suatu salinan rekod itu kepada Pendaftar yang berkenaan dan kepada Ketua Pendaftar untuk didaftarkan.

3.3 Fasakh

Fasakh adalah pembubaran perkahwinan yang disebabkan oleh sesuatu perkara yang diharuskan oleh Hukum Syarak (Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, t.t.).

Menurut Seksyen 53 EUUKINS 2003, seseorang perempuan atau lelaki, mengikut mana-mana yang berkenaan, yang berkahwin mengikut Hukum Syarak berhak mendapat suatu perintah untuk fasakh atas satu atau lebih daripada alasan yang berikut, iaitu—:

- (a) bahawa tidak diketahui tempat di mana beradanya suami atau isteri selama tempoh lebih daripada satu tahun;
- (b) bahawa suami telah cuai atau telah tidak mengadakan peruntukan bagi nafkahnya selama tempoh tiga bulan;
- (c) bahawa suami atau isteri telah dihukum dengan hukuman pemenjaraan selama tempoh tiga tahun atau lebih;
- (d) bahawa suami atau isteri telah tidak menunaikan, tanpa sebab yang munasabah, kewajipan perkahwinannya (nafkah batin) selama tempoh satu tahun;
- (e) bahawa suami telah mati pucuk pada masa perkahwinan dan masih lagi sedemikian dan isteri tidak tahu pada masa perkahwinan bahawa suami telah mati pucuk;
- (f) bahawa suami atau isteri telah gila selama tempoh dua tahun atau sedang mengidap penyakit kusta atau vitiligo atau sedang mengidap penyakit kelamin dalam keadaan boleh berjangkit;
- (g) bahawa isteri, setelah dikahwinkan oleh *Wali Mujbirnya* sebelum dia mencapai umur baligh, menolak perkahwinan itu sebelum mencapai umur lapan belas tahun, dan dia belum disetubuhi oleh suaminya itu;
- (h) bahawa suami atau isteri menganiayai isteri atau suaminya iaitu, antara lain;
 - i. lazim menyakiti atau menjadikan kehidupannya menderita disebabkan oleh kelakuan aniaya;
 - ii. berkawan dengan perempuan atau lelaki jahat atau hidup berperangai keji mengikut pandangan Hukum Syarak;
 - iii. memaksa isteri hidup secara lucuh;
 - iv. melupuskan harta isteri atau suami atau melarang isteri atau suami itu daripada menggunakan hak-haknya di sisi undang-undang terhadap harta itu;
 - v. menghalang isteri atau suami daripada menunaikan atau menjalankan kewajipan atau amalan agamanya; atau
 - vi. (vi) jika suami mempunyai lebih daripada seorang isteri, dia tidak melayani isteri yang berkenaan secara adil mengikut kehendak-kehendak Hukum Syarak;
- (i) bahawa walaupun empat bulan berlalu tetapi persetubuhan belum berlaku kerana suami atau isteri sengaja enggan bersetubuh;
- (j) bahawa isteri tidak memberikan izin terhadap perkahwinan itu atau izinnya tidak sah, sama ada oleh sebab paksaan, kesilapan, ketidaksempurnaan akal, atau apa-apa hal keadaan lain yang diakui oleh Hukum Syarak;
- (k) bahawa pada masa perkahwinan itu isteri, sungguhpun boleh memberi izin yang sah, ialah seorang yang sakit otak, sama ada berterusan atau berselangan, dalam pengertian Ordinan

Sakit Otak 1952 [Ord. 31/52.] atau sakit otaknya adalah daripada jenis atau ke tahap yang menjadikannya tidak layak untuk berkahwin; atau

(l) apa-apa alasan lain yang diiktiraf sebagai sah bagi fasakh di bawah Hukum Syarak.

3.4 Cerai Taklik

Taklik ertinya perjanjian yang dibuat oleh suami selepas akad nikah mengikut Hukum Syarak dan sepertimana yang diperuntukkan dalam Akta/Enakmen/ Ordinan Undang-Undang Keluarga Islam Negeri. Cerai taklik boleh disabitkan apabila berlaku pelanggaran ke atas taklik dan setelah aduan dibuat serta disahkan oleh Mahkamah (Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, t.t.).

Seseorang perempuan yang bersuami, boleh jika berhak untuk mendapat perceraian menurut syarat-syarat taklik yang dibuat selepas berkahwin, memohon kepada Mahkamah untuk menetapkan bahawa perceraian yang demikian telah berlaku. Mahkamah akan memeriksa permohonan itu dan membuat suatu penyiasatan mengenai keabsahan perceraian itu. Jika pihak mahkamah berpuas hati bahawa perceraian itu adalah sah mengikut Hukum Syarak, maka mahkamah akan mengesahkan dan merekodkan perceraian itu dan menghantar suatu salinan rekod itu yang diperakui kepada Pendaftar yang berkenaan dan kepada Ketua Pendaftar untuk didaftarkan sepertimana yang diperuntukkan dalam seksyen 50 (1), (2) EUUKINS 2003 iaitu;

“(1) Seseorang perempuan yang bersuami boleh, jika berhak untuk mendapat perceraian menurut syarat-syarat taklik yang dibuat selepas berkahwin, memohon kepada Mahkamah untuk menetapkan bahawa perceraian yang demikian telah berlaku.

(2) Mahkamah hendaklah memeriksa permohonan itu dan membuat suatu penyiasatan mengenai kesahan perceraian itu dan, jika berpuas hati bahawa perceraian itu adalah sah mengikut Hukum Syarak, hendaklah mengesahkan dan merekodkan perceraian itu dan menghantar suatu salinan rekod itu yang diperakui kepada Pendaftar yang berkenaan dan kepada Ketua Pendaftar untuk didaftarkan.”

3.5 Tebus Talak (*Khulu'*)

Perceraian tebus talak ialah suatu perceraian yang diminta oleh isteri daripada suaminya dengan memberi wang atau harta benda sepertimana yang dipersetujui melalui ijab dan kabul. Cerai *khulu'* adalah merupakan cerai *bain sughra* dan tidak boleh dirujuk melainkan dengan akad dan mas kahwin yang baru (Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, t.t.).

Sekiranya pihak suami dan isteri bersetuju bercerai dengan cara penebusan atau cerai tebus talak. Selepas jumlah bayaran tebus talak dipersetujui oleh pihak-pihak itu, mahkamah akan mengarahkan suami itu untuk melafazkan perceraian dengan cara penebusan, dan perceraian itu adalah *bain sughra* atau tidak boleh dirujuk.

Kemudian mahkamah dikehendaki merekodkan cerai tebus talak itu dengan sewajarnya dan menghantar suatu salinan rekod tersebut yang diperakui kepada Pendaftar yang berkenaan dan kepada Ketua Pendaftar untuk didaftarkan.

Sekiranya jumlah bayaran tebus talak tersebut tidak dipersetujui oleh pihak-pihak itu, mahkamah boleh mentaksirkan jumlah tersebut mengikut Hukum Syarak dengan mengambil kira taraf dan sumber kewangan pihak-pihak berkenaan. Hal ini dinyatakan dalam seksyen 49 EUUKINS 2003;

“(1) Jika suami tidak bersetuju untuk menjatuhkan talak dengan kerelaannya sendiri, tetapi pihak-pihak itu bersetuju bercerai dengan cara penebusan atau cerai tebus talak, Mahkamah hendaklah, selepas jumlah bayaran tebus talak dipersetujui oleh pihak-pihak itu, mengarahkan suami itu untuk melafazkan perceraian dengan cara penebusan, dan perceraian itu adalah ba-in sughra atau tidak boleh dirujukkan.

(2) Mahkamah hendaklah merekodkan cerai tebus talak itu dengan sewajarnya dan menghantar suatu salinan rekod itu yang diperakui kepada Pendaftar yang berkenaan dan kepada Ketua Pendaftar untuk didaftarkan.

(3) Jika jumlah bayaran tebus talak tidak dipersetujui oleh pihak-pihak itu, Mahkamah boleh mentaksirkan jumlah itu mengikut Hukum Syarak dengan mengambil kira taraf dan sumber kewangan pihak-pihak itu.

(4) Jika suami tidak bersetuju untuk bercerai dengan cara penebusan atau tidak hadir di hadapan Mahkamah sebagaimana yang diarahkan, atau jika Mahkamah berpendapat bahawa ada kemungkinan yang munasabah bagi suatu perdamaian, Mahkamah hendaklah melantik suatu jawatankuasa pendamai sebagaimana yang diperuntukkan di bawah seksyen 47 dan seksyen itu hendaklah terpakai sewajarnya.”

3.6 Anggapan Mati

Anggapan mati ialah apabila suami seorang perempuan telah mati atau dipercayai telah mati atau telah tidak didapati apa-apa perkhabaran mengenainya selama tempoh 4 tahun atau lebih (Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia, t.t.). Apabila keadaan itu berterusan dan perempuan itu hendak berkahwin lain hendaklah terlebih dahulu mendapat pengisytiharan anggapan mati daripada Mahkamah sepertimana yang diperuntukkan dalam seksyen 54 (1) EUUKINS 2003 iaitu;

“(1) Jika suami mana-mana perempuan telah mati, atau dipercayai telah mati, atau telah tidak didengar perkhabaran mengenainya bagi suatu tempoh empat tahun atau lebih, dan hal keadaan adalah sebegitu hingga dia patut, bagi maksud membolehkan perempuan itu berkahwin semula, dianggap mengikut Hukum Syarak sebagai telah mati, maka Mahkamah boleh, atas permohonan perempuan itu dan selepas apa-apa siasatan yang wajar, mengeluarkan dalam bentuk yang ditetapkan, suatu perakuan anggapan kematian suami itu dan Mahkamah boleh atas permohonan perempuan itu membuat perintah bagi fasakh sebagaimana yang diperuntukkan di bawah seksyen 53.”

Justeru, Akta/Enakmen/Ordinan Undang-undang Keluarga Islam Negeri telah memperuntukkan bahawa semua lafaz talak hendaklah dilafazkan di hadapan Mahkamah dan dengan kebenaran Mahkamah. Adalah menjadi kesalahan sekiranya lafaz talak tersebut dilafazkan di luar Mahkamah dan tanpa kebenaran Mahkamah.

4.0 PERCERAIAN LUAR MAHKAMAH

Dalam membicarakan berkaitan perceraian luar mahkamah (CLM) ini, penyelidik akan merujuk kepada Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Negeri Sembilan) 2003 atau singkatannya EUUKINS 2003. Menurut EUUKINS 2003, CLM ditakrifkan sebagai perceraian yang berlaku di luar mahkamah dan tanpa kebenaran mahkamah sepertimana yang disebutkan dalam seksyen 57 (1) iaitu;

“Seseorang lelaki yang telah menceraikan isterinya dengan lafaz talak di luar Mahkamah dan tanpa kebenaran Mahkamah, hendaklah dalam masa tujuh hari dari pelafazan talak itu melaporkan kepada Mahkamah.”

4.1 Tujuan Undang-Undang Perceraian Luar Mahkamah Diwujudkan

Menurut Muhammad Nizam (2004), sesuatu perceraian yang dilakukan tanpa kebenaran Mahkamah akan mendatangkan risiko tidak boleh didaftarkan dengan sewajarnya. Kesukaran akan timbul apabila pihak isteri mendakwa bahawa dia telah diceraikan melebihi 3 kali. Jika perceraian tidak didaftarkan, ia akan memberi kelebihan kepada pihak suami untuk mengekalkan isterinya dengan merujuknya atas dakwaan bahawa perceraian hanya berlaku dua kali sahaja. Inilah salah satu sebabnya kenapa perceraian yang dilafazkan di luar Mahkamah hendaklah disahkan mengikut seksyen 57 EUUKINS 2003 dan menjadi suatu kesalahan matrimoni mengikut 125 EUUKINS 2003.

Bahkan, menurut Mohd Nasran (2004), peruntukan berkaitan perceraian di luar mahkamah dan tanpa kebenaran mahkamah ini digubal antara lain adalah bertujuan untuk mengawal dan mengatur supaya suatu perceraian itu dapat dilakukan dengan cara yang baik. Maksud menceraikan dengan cara yang baik selain daripada mentalakkan isteri pada masa dia boleh memulakan *iddah*, termasuklah jangan diburukkan, jangan dicerca, jangan melakukan kekerasan dan hendaklah diselesaikan segala masalah seperti nafkah *iddah*, nafkah anak, penjagaan anak-anak dan sebagainya. Oleh itu, sekiranya mahkamah benar-benar berpuas hati bahawa sesuatu perkahwinan itu benar-benar telah gagal dan setelah usaha perdamaian dijalankan, barulah mahkamah akan memberikan kebenaran kepada suami untuk melafazkan talak. Selain itu, undang-undang ini digubal bertujuan supaya perceraian hanya dibenarkan untuk berlaku dalam keadaan yang diperlukan sahaja.

Selain itu, peruntukan ini digubal atas prinsip bahawa perceraian yang dilakukan adalah secara *makruf* dan bagi mengawal penyalahgunaan hal perceraian oleh suami. Kuasa dan budi bicara yang diberikan kepada hakim *syar'ie* adalah meneliti sesuatu permohonan perceraian antara dua pasangan suami isteri dan seterusnya memutuskan sama ada ruang perdamaian kedua-dua belah pihak tidak dapat dilaksanakan (Mohd Nasran et.al, 2004:133).

Sehubungan itu, seksyen 125 EUUKINS 2003 memperuntukkan kewajipan mendaftar perceraian di mahkamah. Pendaftaran perceraian ini adalah penting bagi mengawal penyalahgunaan kuasa talak dalam kalangan kaum lelaki khususnya di Negeri Sembilan. Tanpa pendaftaran ini, akan menimbulkan berbagai-bagai masalah kepada pasangan suami isteri yang bercerai dan berkemungkinan pihak suami akan mengambil kesempatan menyalahgunakan kuasa talak yang ada pada mereka. Peraturan ini sangat penting dalam mengawal selia perceraian yang berlaku terutamanya perceraian tanpa kebenaran mahkamah (Mohd Shabri, 2000).

Berdasarkan kepada keperluan dan demi kemaslahatan umum, maka pihak pemerintah boleh membendung CLM ini daripada terus berlaku melalui kuatkuasa undang-undang. Ini bertepatan dengan dasar dan metode pengambilan hukum yang disebut sebagai *al-Masalih al-Mursalah* (prinsip kemaslahatan, kebaikan yang dipergunakan untuk menetapkan sesuatu hukum) dan kaedah fiqh yang masyhur iaitu;

تَصَرُّفُ الْإِمَامِ عَلَى الرَّعِيَّةِ نَوْطٌ بِالْمَصْلَحَةِ

Terjemahan: "Pengurusan pemimpin ke atas rakyat adalah dalam aspek menjaga kemaslahatan." (*al-Suyuti 1983:121*)

Menurut al-Suyuti (1983:121), sumber asal kaedah ini adalah apa yang telah diriwayatkan oleh Said bin Mansor di dalam sunannya berkaitan ungkapan Saidina Umar R.A yang bermaksud; "Sesungguhnya aku menempatkan diriku dalam menguruskan harta Allah S.W.T adalah seperti kedudukan seorang wali anak yatim. Jika aku perlu, akan aku ambil daripadanya (harta tersebut) maka apabila aku senang aku akan kembalikannya dan jika aku berkeadaan cukup maka aku menjauhinya." Imam Syafi'i juga telah menyatakan bahawa kedudukan pemimpin dengan rakyat adalah sepertimana kedudukan wali dengan anak yatim. Maka, ia bermaksud pengurusan pemimpin ke atas rakyat adalah dalam aspek menjaga kemaslahatan. Dalam ertikata yang lain juga, kaedah ini memberi kefahaman bahawa sebarang tindakan pemerintah kepada rakyat adalah berpandukan masalah.

Menurut al-Makki (2003:138) pula, termasuk juga dalam pengertian pemimpin dalam kaedah ini adalah sultan, raja, khalifah, presiden dan wakilnya seperti qadhi dan sebagainya. Oleh itu, sesiapa yang bertanggungjawab menguruskan urusan kaum muslimin maka ia menyamai juga kedudukan sebagai pemimpin.

Justeru, sesungguhnya para *fuqaha* berpendapat bahawa perintah-perintah sultan iaitu pemerintah adalah wajib diterima di sisi syarak dan dilaksanakan sekalipun ia berupa menyempitkan tafsiran bagi perkataan yang luas sifat liputannya atau menegah perkara-perkara yang harus pada hukum asalnya atau menerima pendapat yang *marjuh* (tidak kuat) dalam masalah-masalah hukum selagi mana perintah-perintah tersebut berasaskan kepada kepentingan umum yang mana penentuannya diserahkan kepada ijtihad pemerintah sesuai dengan prinsip *al-Masalih al-Mursalah* (Wan Zahidi, 2002:21).

4.2 Implikasi Undang-Undang Perceraian Luar Mahkamah

Menurut undang-undang keluarga Islam yang berkuat kuasa di setiap negeri khususnya di Negeri Sembilan, perceraian tidak boleh sewenang-wenangnya dilafazkan di luar mahkamah. Oleh itu, mana-mana suami yang telah menceraikan isterinya dengan lafaz talak di luar mahkamah dan tanpa kebenaran mahkamah, maka dia hendaklah melaporkannya kepada mahkamah dalam tempoh tujuh hari daripada hari pelafazan talak itu berlaku (EUUKINS 2003). Berdasarkan peruntukan undang-undang seksyen 57 EUUKINS 2003, mahkamah akan mengadakan siasatan untuk memastikan sama ada talak yang dilafazkan itu adalah sah mengikut Hukum Syarak. Jika mahkamah berpuas hati bahawa talak yang telah dilafazkan itu adalah sah mengikut Hukum Syarak, maka Mahkamah akan mengesahkan dan merekodkan perceraian itu. Kemudian mahkamah dikehendaki untuk menghantar suatu salinan rekod itu kepada Pendaftar yang berkenaan dan kepada Ketua Pendaftar untuk didaftarkan.

Justeru, melafazkan cerai di luar mahkamah tanpa kebenaran mahkamah merupakan satu kesalahan undang-undang syariah. Menurut EUUKINS 2003 seksyen 125, seorang suami yang telah menceraikan isterinya di luar mahkamah dan tanpa kebenaran mahkamah maka dia telah melakukan suatu kesalahan. Apabila disabitkan kesalahan tersebut, maka suami tersebut boleh dikenakan hukuman denda tidak melebihi satu ribu ringgit atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi enam bulan atau kedua-duanya sekali.

4.3 Punca Berlaku Perceraian Luar Mahkamah

Salts dan Smith Jr. (2003) mengatakan bahawa perceraian adalah jalan penyelesaian akibat perkahwinan yang bermasalah atau perkahwinan yang tidak memuaskan salah seorang pasangan atau kedua-duanya. Umumnya, perceraian ini adalah sebagai manifestasi daripada kegagalan pasangan untuk meleraikan atau menguruskan konflik yang timbul antara mereka. Akhirnya mereka telah memutuskan untuk berpisah atau bercerai.

Textor (1989) mengatakan bahawa keperluan emosi yang tidak dipenuhi, kewangan dan masalah yang berkaitan pekerjaan, penglibatan pihak ketiga, perbezaan nilai dan matlamat, kesukaran dalam komunikasi, tingkahlaku pasangan yang buruk, pendekatan keibubapaan yang berbeza, penyalahgunaan dadah dan penderaan adalah contoh pelbagai sebab bermulanya ketidakpuasan hati dan kekecewaan pasangan yang boleh membawa kepada perceraian.

Terdapat beberapa punca dan sebab berlakunya CLM. Pada umumnya, kebanyakan kes-kes perceraian yang berlaku di daerah Tampin adalah berpunca daripada tiada persefahaman dalam kalangan pasangan (Cerai Luar Mahkamah PAID.T, 2011-2014). Berdasarkan laporan statistik tahunan yang dikeluarkan oleh Unit Rundingcara, Pejabat Agama Islam Daerah Tampin, mendapati beberapa faktor punca dan sebab berlakunya CLM sepertimana dalam jadual di bawah;

Jadual 1 : Punca CLM

BIL	PUNCA / SEBAB	JUMLAH KES			
		2011	2012	2013	2014
1.	Tiada Persefahaman	31	30	47	57
2.	Bergaduh	29	13	18	27
3.	Cemburu	1	2	-	-
4.	Orang Ketiga	5	4	2	-
5.	Pengabaian Tanggungjawab	6	11	5	-
6.	Faktor Kewangan	1	-	-	7
7.	Nusyuz	-	-	1	-
JUMLAH		73	60	73	91

Sumber : Cerai Luar Mahkamah, 2011-2014, PAID.T. 196 (04) 3/4 Klt : 5-10

Secara khususnya, terdapat 7 punca yang dikenalpasti berlakunya CLM di daerah Tampin iaitu;

4.3.1 Tiada Persefahaman di antara Pasangan.

Berdasarkan jadual 1 di atas, penyelidik mendapati faktor tiada persefahaman di antara pasangan adalah merupakan punca utama terjadinya CLM di Daerah Tampin. Pada tahun 2011, jumlah kes CLM yang berpunca daripada tiada persefahaman pasangan adalah sebanyak 31 kes. Walau bagaimanapun, pada tahun 2012 jumlah tersebut menurun kepada 30 kes sahaja. Namun, pada tahun 2013 jumlah tersebut terus meningkat kepada 47 kes. Malah, bagi tahun 2014 sahaja jumlah CLM yang berpunca daripada tiada persefahaman pasangan adalah berjumlah 57 kes.

4.3.2 Bergaduh

Pada tahun 2011, terdapat 29 kes CLM berpunca daripada pergaduhan antara pasangan terutamanya yang melibatkan suami yang panas baran. Namun, pada tahun 2012 jumlah tersebut menurun kepada 13 kes. Manakala pada tahun 2013 hanya terdapat 18 kes sahaja kes CLM yang berpunca daripada pergaduhan di antara pasangan. Walau bagaimanapun, pada tahun 2014, terdapat 27 kes CLM yang berpunca daripada pergaduhan pasangan suami isteri.

4.3.3 Cemburu

Berdasarkan maklumat di atas, terdapat 3 kes CLM sahaja yang direkodkan di daerah Tampin berpunca daripada cemburu di antara pasangan iaitu 1 kes berlaku pada tahun 2011 dan 2 kes berlaku pada tahun 2012. Manakala pada tahun 2013 dan 2014, tiada direkodkan kes CLM yang berpunca daripada cemburu pasangan suami isteri.

4.3.4 Orang ketiga

Orang ketiga juga menjadi salah satu punca berlakunya CLM di daerah Tampin. Walau bagaimanapun, pada tahun 2011 terdapat 5 kes CLM sahaja yang direkodkan berpunca daripada orang ketiga seperti mertua, ipar dan sebagainya. Namun, jumlah tersebut terus menurun pada tahun 2012 iaitu sebanyak 4 kes dan 2 kes bagi tahun 2013.

4.3.5 Pengabaian Tanggung Jawab

Faktor pengabaian tanggung jawab juga berkait rapat dengan tiada persefahaman antara suami dan isteri. Apabila berlaku ketidaksefahaman di dalam sesebuah rumahtangga, pasangan mula rasa bosan dan malas untuk berkomunikasi. Ini akan menyebabkan mereka terus meninggalkan tanggung jawab sebagai seorang suami atau isteri. Walau bagaimanapun, mengikut jadual di atas daripada tahun 2011 hingga 2014 hanya terdapat 22 kes CLM yang berpunca daripada pengabaian tanggung jawab iaitu 6 kes bagi tahun 2011, 11 kes bagi tahun 2012 dan 5 kes bagi tahun 2013. Manakala bagi tahun 2014 tiada kes CLM yang direkodkan berpunca daripada pengabaian tanggung jawab.

4.3.6 Faktor Kewangan

Salah satu punca berlakunya CLM di daerah Tampin adalah disebabkan faktor kewangan seperti suami tidak bekerja, tiada pendapatan tetap, suami malas bekerja dan sebagainya. Berdasarkan jadual di atas, penyelidik mendapati pada tahun 2011 hingga 2013 hanya 1 kes sahaja CLM terjadi disebabkan oleh faktor kewangan. Namun, pada tahun 2014, terdapat 7 kes CLM yang berlaku disebabkan faktor kewangan.

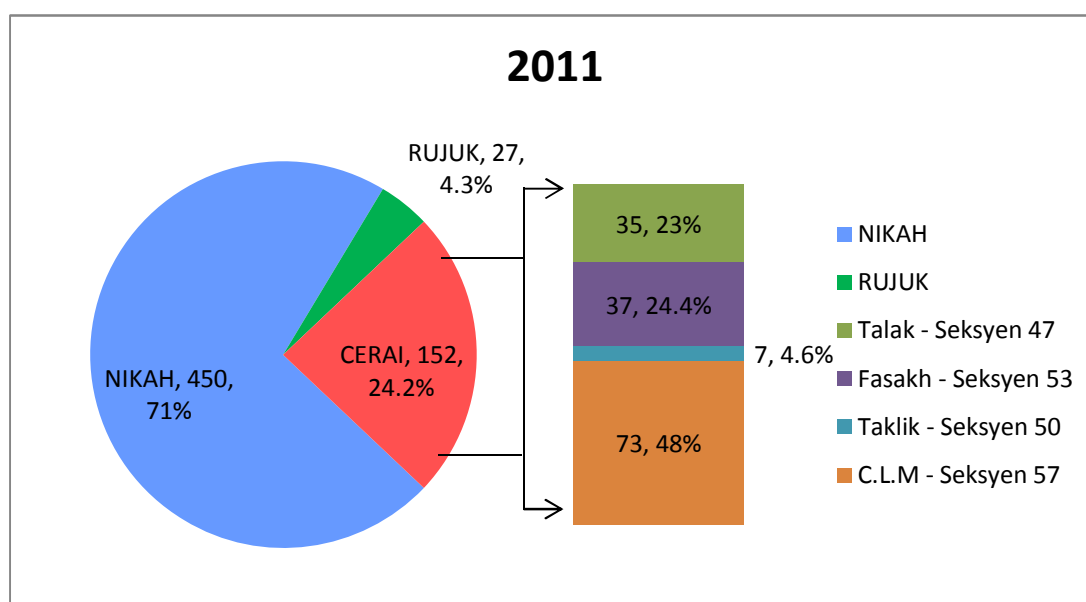
4.3.7 Nusyuz (Derhaka)

Sepanjang tahun 2011 hingga 2014, terdapat 1 kes CLM sahaja yang berpunca daripada isteri *nusyuz* kepada suaminya. Oleh itu, daripada maklumat tersebut maka penyelidik mendapati *nusyuz* bukanlah punca utama berlakunya kes CLM di daerah Tampin.

4.4 Statistik Pendaftaran Perceraian Luar Mahkamah Daerah Tampin

Berikut adalah statistik CLM yang didaftarkan di daerah Tampin mulai tahun 2011 hingga 2014 iaitu;

Rajah 1 : Carta pecahan kes perceraian yang didaftarkan di daerah Tampin pada tahun 2011.

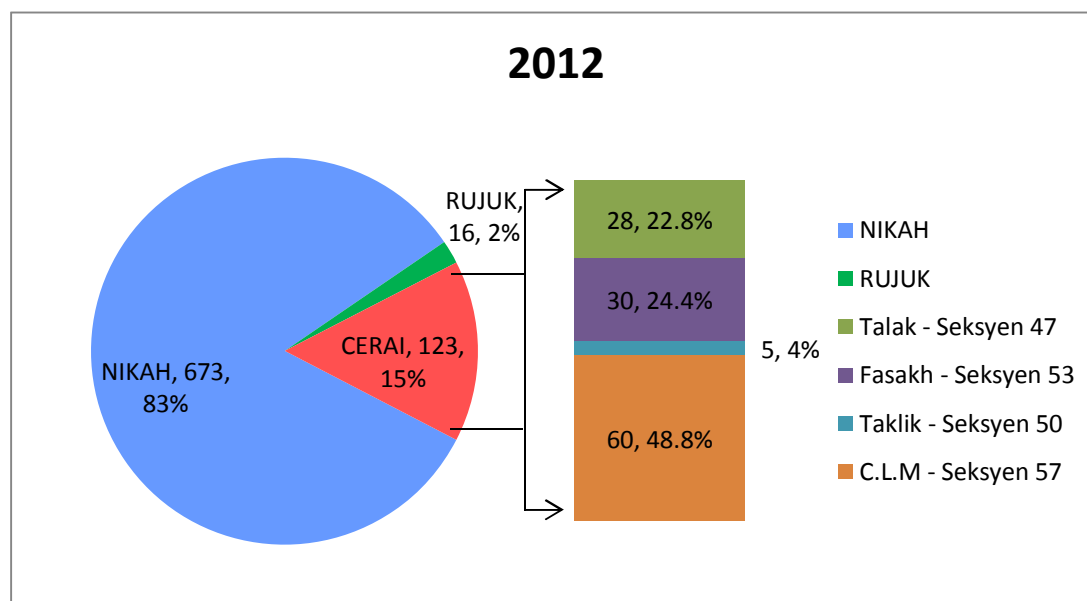

Carta di atas menunjukkan jumlah pendaftaran perkahwinan, perceraian dan rujuk orang Islam di Daerah Tampin bagi tahun 2011. Turut disertakan adalah carta pecahan jenis-jenis perceraian yang didaftarkan di Pejabat Agama Islam Daerah Tampin (PAIDT) bagi tahun 2011. Berdasarkan rajah 1 di atas, perkahwinan yang didaftarkan di Daerah Tampin bagi tahun 2011 adalah sebanyak 71.5% daripada jumlah pendaftaran nikah, cerai dan rujuk (NCR) tahunan daerah Tampin. Manakala jumlah perceraian yang didaftarkan bagi tahun tersebut pula adalah sebanyak 24.2% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan PAIDT. Jumlah rujuk yang didaftarkan adalah sebanyak 4.3% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan daerah Tampin.

Sehubungan itu, terdapat beberapa jenis perceraian yang didaftarkan di PAIDT bagi tahun 2011 iaitu perceraian melalui talak biasa seksyen 47 EUUKINS 2003, *fasakh* seksyen 53 EUUKINS 2003, taklik seksyen 50 EUUKINS 2003 dan CLM seksyen 57 EUUKINS 2003. Berdasarkan rajah 1, jumlah pendaftaran perceraian yang paling tinggi adalah CLM iaitu sebanyak 48% daripada jumlah keseluruhan pendaftaran perceraian bagi tahun 2011. Diikuti

oleh *fasakh* iaitu sebanyak 24.4%, perceraian talak biasa iaitu sebanyak 23% dan *taklik* iaitu sebanyak 4.6%.

Rajah 2 : Carta pecahan kes perceraian yang didaftarkan di daerah Tampin pada tahun 2012.

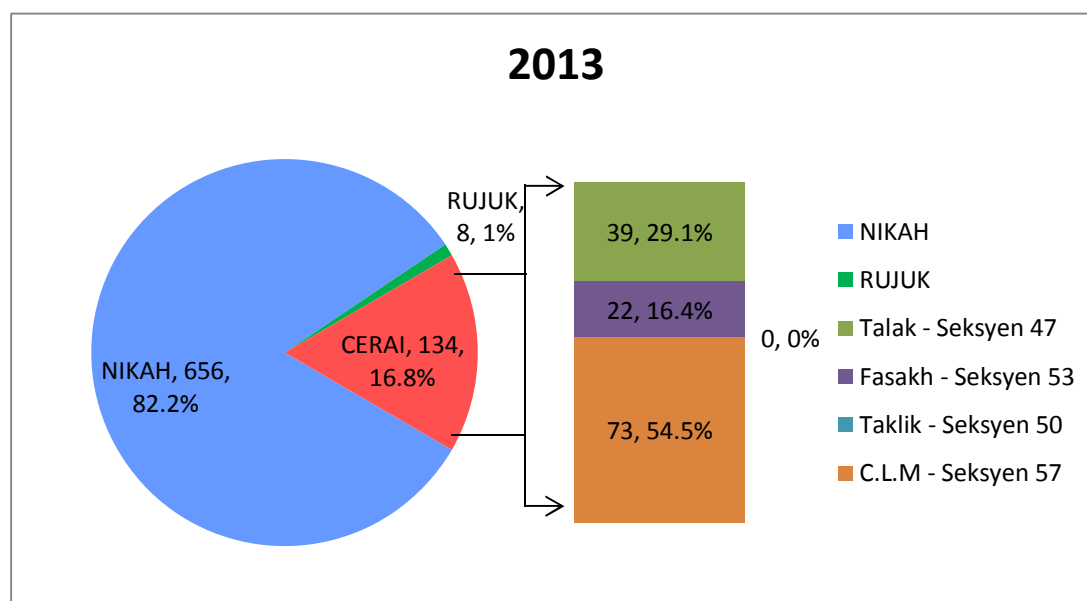

Carta di atas menunjukkan jumlah pendaftaran perkahwinan, perceraian dan rujuk orang Islam di Daerah Tampin bagi tahun 2012. Turut disertakan adalah carta pecahan jenis-jenis perceraian yang didaftarkan di Pejabat Agama Islam Daerah

Tampin (PAIDT) bagi tahun 2012. Berdasarkan rajah 2 di atas, perkahwinan yang didaftarkan di Daerah Tampin bagi tahun 2012 adalah sebanyak 83% daripada jumlah pendaftaran nikah, cerai dan rujuk (NCR) tahunan daerah Tampin. Manakala jumlah perceraian yang didaftarkan bagi tahun tersebut pula adalah sebanyak 15% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan dan jumlah rujuk yang didaftarkan adalah sebanyak 2% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan daerah Tampin.

Sehubungan itu, terdapat beberapa jenis perceraian yang didaftarkan di PAIDT bagi tahun 2012 iaitu perceraian melalui talak biasa seksyen 47 EUUKINS 2003, *fasakh* seksyen 53 EUUKINS 2003, taklik seksyen 50 EUUKINS 2003 dan CLM seksyen 57 EUUKINS 2003. Berdasarkan rajah 2, jumlah pendaftaran perceraian yang paling tinggi adalah CLM iaitu sebanyak 48.8% daripada jumlah keseluruhan pendaftaran perceraian bagi tahun 2012. Diikuti oleh *fasakh* iaitu sebanyak 24.4%, perceraian talak biasa iaitu sebanyak 22.8%, dan *taklik* iaitu sebanyak 4%.

Rajah 3 : Carta pecahan kes perceraian yang didaftarkan di daerah Tampin pada tahun 2013

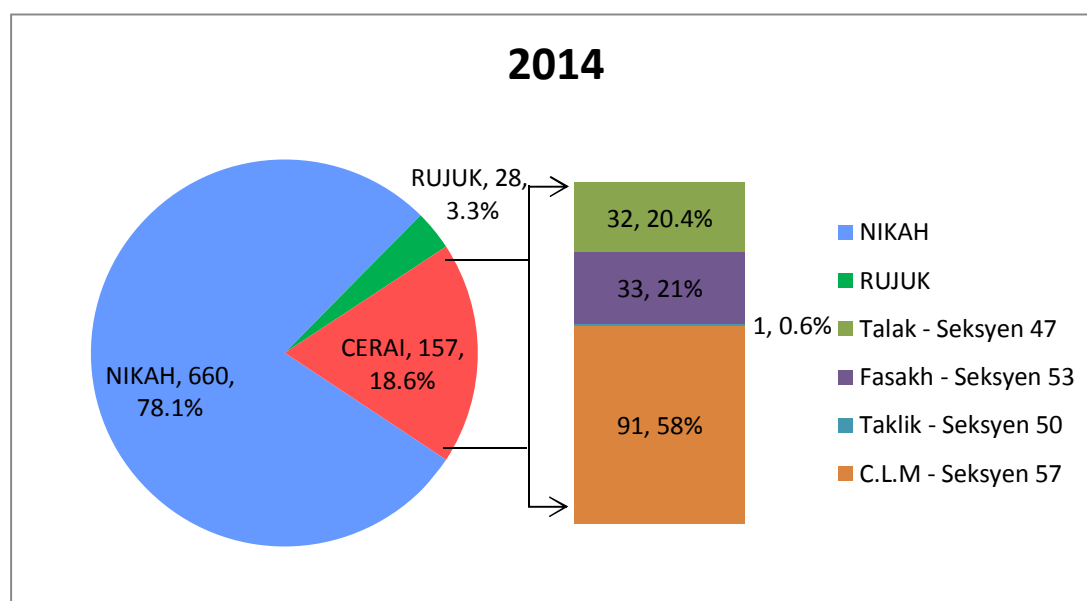

Carta di atas menunjukkan jumlah pendaftaran perkahwinan, perceraian dan rujuk orang Islam di Daerah Tampin bagi tahun 2013. Turut disertakan adalah carta pecahan jenis-jenis perceraian yang didaftarkan di Pejabat Agama Islam Daerah

Tampin (PAIDT) bagi tahun 2013. Berdasarkan rajah 3 di atas, perkahwinan yang didaftarkan di Daerah Tampin bagi tahun 2013 adalah sebanyak 82.2% daripada jumlah pendaftaran nikah, cerai dan rujuk (NCR) tahunan daerah Tampin. Manakala jumlah perceraian yang didaftarkan bagi tahun tersebut pula adalah sebanyak 16.8% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan dan jumlah rujuk yang didaftarkan adalah sebanyak 1% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan daerah Tampin.

Sehubungan itu, terdapat beberapa jenis perceraian yang didaftarkan di PAIDT bagi tahun 2013 iaitu perceraian melalui talak biasa seksyen 47 EUUKINS 2003, *fasakh* seksyen 53 EUUKINS 2003 dan CLM seksyen 57 EUUKINS 2003. Berdasarkan rajah 3, jumlah pendaftaran perceraian yang paling tinggi adalah CLM iaitu sebanyak 54.5% daripada jumlah keseluruhan pendaftaran perceraian bagi tahun 2013. Diikuti oleh perceraian talak biasa iaitu sebanyak 29.1% dan *fasakh* iaitu sebanyak 16.4%.

Rajah 4 : Carta pecahan kes perceraian yang didaftarkan di daerah Tampin pada tahun 2014.

Carta di atas menunjukkan jumlah pendaftaran perkahwinan, perceraian dan rujuk orang Islam di Daerah Tampin bagi tahun 2014. Turut disertakan adalah carta pecahan jenis-jenis perceraian yang didaftarkan di Pejabat Agama Islam Daerah Tampin (PAIDT) bagi tahun 2014. Berdasarkan rajah 4 di atas, perkahwinan yang didaftarkan di Daerah Tampin bagi tahun 2014 adalah sebanyak 78.1% daripada jumlah pendaftaran nikah, cerai dan rujuk (NCR) tahunan daerah Tampin. Manakala jumlah perceraian yang didaftarkan bagi tahun tersebut pula adalah sebanyak 18.6% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan dan jumlah rujuk yang didaftarkan adalah sebanyak 3.3% daripada jumlah pendaftaran NCR tahunan daerah Tampin.

Sehubungan itu, terdapat beberapa jenis perceraian yang didaftarkan di PAIDT bagi tahun 2014 iaitu perceraian melalui talak biasa seksyen 47 EUUKINS 2003, *fasakh* seksyen 53 EUUKINS 2003, taklik seksyen 50 EUUKINS 2003 dan CLM seksyen 57 EUUKINS 2003. Berdasarkan rajah 4, jumlah pendaftaran perceraian yang paling tinggi adalah CLM iaitu sebanyak 58% daripada jumlah keseluruhan pendaftaran perceraian bagi tahun 2014. Diikuti oleh *fasakh* iaitu sebanyak 21%, perceraian talak biasa iaitu sebanyak 20.4%, dan *taklik* iaitu sebanyak 0.6%.

5.0 ANALISIS PENGETAHUAN MASYARAKAT ISLAM TAMPIN TERHADAP UNDANG-UNDANG PERCERAIAN DI LUAR MAHKAMAH (CLM)

Analisis deskriptif yang melibatkan min dan sisihan piawai digunakan untuk menentukan tahap pengetahuan masyarakat Islam Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM). Hasil analisis deskriptif tersebut seperti Jadual 2 berikut;

Jadual 2 Tahap pengetahuan masyarakat Islam Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM).

No	Pengetahuan terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM).	Min	Sisihan piawai	Interpretasi
	Dalam perkahwinan saya...			
1	tidak pernah bercerai	3.34	1.48	Sederhana
2	tidak faham mengenai perceraian	3.17	1.26	Sederhana
3	tidak faham mengenai jenis-jenis cerai	2.93	1.09	Sederhana
4	tidak faham tentang hukum bercerai	3.03	1.06	Sederhana
5	tidak faham cerai sah dilakukan di mana-mana	3.10	1.13	Sederhana
6	faham cerai boleh dibuat gurauan	3.63	1.54	Tinggi
7	faham perceraian perlu ada saksi	3.66	1.26	Tinggi
8	tidak faham kesan perceraian	3.11	1.19	Sederhana
9	berpendapat pasangan yang bercerai boleh tinggal bersama	4.02	1.34	Tinggi
	Keseluruhan	3.33	0.55	Sederhana

Jadual 2 di atas menunjukkan bahawa setiap item dalam pengetahuan masyarakat Islam Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) berada pada tahap sederhana dan tinggi dengan julat min antara 2.93 hingga 4.02. Item yang mempunyai min yang paling tinggi ialah saya berpendapat pasangan yang bercerai boleh tinggal bersama (min = 4.02 dan sp = 1.34) berada pada tahap tinggi. Manakala item yang mempunyai min yang paling rendah ialah saya tidak faham mengenai jenis-jenis cerai (min = 2.93 dan sp = 1.09) berada pada tahap sederhana. Secara keseluruhannya menunjukkan bahawa pengetahuan masyarakat Islam Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) berada pada tahap sederhana (min = 3.33 dan sp = 0.55).

5.1 Perbincangan Analisis Pengetahuan Masyarakat Islam Tampin Terhadap Undang-Undang Perceraian di Luar Mahkamah (CLM)

Enakmen Undang-undang Keluarga Islam Negeri Sembilan 2003 (EUUKINS) diwujudkan dan dikuatkuasakan untuk mengawal dan mengatur urusan perkahwinan, perceraian dan rujuk orang Islam di negeri ini. Dapatan kajian menunjukkan bahawa pengetahuan masyarakat Islam daerah Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) berada pada tahap sederhana dan tinggi dengan julat min antara 2.93 hingga 4.02. Tahap pengetahuan masyarakat Islam Tampin yang dikaji iaitu purata min keseluruhan adalah 3.33 berada pada tahap sederhana, sebagaimana yang telah dinyatakan oleh Jamil (2002).

Hasil kajian ini menunjukkan dapatan yang selari dengan kajian oleh Mazlan (2010), yang mengukur tahap kesalahan-kesalahan matrimoni dalam kes perceraian di luar mahkamah dan tanpa kebenaran mahkamah. Kajian tersebut menunjukkan bahawa ramai pasangan yang melanggar peruntukan tersebut mengakui bahawa mereka kurang faham tentang undang-undang yang melarang daripada melakukan perceraian di luar mahkamah. Oleh demikian, hasil analisis data menunjukkan keselarian di mana interpretasi skor min yang diperolehi adalah sama iaitu berada pada tahap sederhana.

Di samping itu, hasil analisis data kajian ini mendapati nilai min yang paling rendah di antara item soalan tentang pengetahuan masyarakat Islam daerah Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) adalah pernyataan bahawa “tidak faham mengenai jenis-jenis cerai”. Mengikut interpretasi skor min oleh Jamil (2002), tahap pengetahuan suami isteri berada pada tahap yang sederhana. Ini menunjukkan bahawa kurangnya pengetahuan dan kefahaman pasangan suami isteri terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah. Hal ini mempunyai perkaitan secara langsung dengan laporan statistik CLM yang telah dibuat oleh PAIDT. Secara terperinci menurut statistik (Cerai Luar Mahkamah, PAIDT 2011-2014) bagi tahun 2011, terdapat sebanyak 7 kes CLM yang melibatkan SMS dan 3 kes CLM dilakukan melalui telefon. Pada tahun 2012 pula, sebanyak 6 kes CLM yang melibatkan SMS dan 4 kes CLM dilakukan melalui telefon. Manakala pada tahun 2013 terdapat 12 kes CLM yang melibatkan SMS dan 7 kes CLM dilakukan melalui telefon. Seterusnya pada tahun 2014, terdapat 14 kes CLM yang melibatkan SMS dan hanya 5 kes CLM dilakukan melalui telefon. Selain itu, ia berkait pula dengan keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-59 (JAKIM, 2013), bahawa talak dalam bentuk tulisan yang jelas daripada suami yang ditujukan kepada isterinya secara khusus seperti melalui faksimili, SMS, e-mel dan sebagainya merupakan talak secara *kinayah* dan ianya adalah sah sekiranya disertai dengan niat.

Dalam perkara ini juga, kebanyakan ulamak telah meletakkan satu perbandingan antara mazhab berkaitan permasalahan talak, seperti yang telah dikemukakan oleh Wahbah al-Zuhaili dalam *al-Fiqh al-Islami wa Adillatuhu* (1985). Keempat-empat mazhab fiqh aliran Ahli al-Sunnah wal Jamaah (mazhab Hanafi, Maliki, Syafi'i dan Hanbali) telah membincangkan konsep perceraian dari sudut hukum-hakam sahaja, tanpa membahaskan berkaitan prosedur talak sama ada dilakukan dengan kebenaran mahkamah atau di luar mahkamah. Justeru, kesemua pendapat tersebut dapat dirumuskan bahawa perceraian merupakan suatu pembatalan nikah kahwin antara suami dan isteri sama ada melalui lafaz atau tulisan.

6.0 KESIMPULAN

Dapatan kajian menunjukkan bahawa pengetahuan masyarakat Islam daerah Tampin terhadap undang-undang perceraian di luar mahkamah (CLM) berada pada tahap sederhana dan tinggi dengan julat min antara 2.93 hingga 4.02. Tahap pengetahuan masyarakat Islam Tampin yang dikaji iaitu purata min keseluruhan adalah 3.33 berada pada tahap sederhana, sebagaimana yang telah dinyatakan oleh Jamil (2002).

Banyak faktor berlaku perceraian di luar mahkamah dan tanpa kebenaran mahkamah sebagaimana yang telah dinyatakan dalam kajian ini. Faktor penyebab tersebut dapat diatasi sekiranya timbul kesedaran dan usaha gigih untuk mengurangkan perkara ini berlaku di dalam masyarakat di daerah Tampin. Kesedaran dan usaha tersebut perlu ada pada pasangan suami isteri dan pihak kerajaan terutamanya Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan (JHEAINS). Sebagai contoh, pasangan suami isteri mestilah memahami tanggungjawab masing-masing dan mengambil tahu tentang undang-undang berkaitan yang sedang berkuatkuasa. Mereka hendaklah sentiasa merujuk sama ada melalui buku-buku berkaitan munakahat, atau bertanya kepada mereka yang arif dalam bidang tersebut.

Dapatan yang diperolehi daripada kajian ini mampu memberi implikasi secara langsung terhadap masyarakat, perundangan dan pentadbiran agama di Negeri Sembilan. Malah jika ia dilaksanakan dengan terancang dan sistematik, ia akan memberikan kesan yang

efektif dan berkesan terhadap pengetahuan yang baik dalam institusi kekeluargaan di seluruh Negeri Sembilan khususnya di daerah Tampin.

Oleh itu, literasi maklumat berkenaan dengan nikah, cerai dan rujuk perlulah diperluaskan di segenap lapisan masyarakat melalui forum, ceramah, diskusi ilmiah, risalah dan sebagainya. Maka pihak yang bertanggungjawab seperti Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri, pertubuhan bukan kerajaan (NGO) dan pemimpin-pemimpin masyarakat perlu memainkan peranan sebaik mungkin agar maklumat berkenaan perkara ini dapat disampaikan secara berterusan, tepat dan menyeluruh.

RUJUKAN

- Basmeih, Abdullah. (2000). *Tafsir Pimpinan al-Rahman kepada Pengertian al-Quran*. Jabatan Perdana Menteri, Bahagian Hal Ehwal Islam.
- Al-Baijuri, Ibrahim. (1994). *Hasyiah al-Syeikh Ibrahim al-Baijuri 'Ala Syarh Ibn Qasim al-Ghazzi. Vol.2*. Beirut : Dar al-Fikr.
- Al-Makki, Muhammad Nuruddin Marbu Banjar. (2003). *Al-Durar al-Bahiyah fi Idhah al-Qawaid al-Fiqhiyyah*. Kaherah : Majlis al-Banjari li al-Tafaquh fi al-Din
- Al-Qurtubi, Muhammad bin Ahmad. (2006). *Al-Jami' li Ahkam al-Quran. Vol.4*. Beirut: Muassasah al-Risalah
- Al-Sijistani, Abu Daud Sulaiman bin al-Asy'ath al-Azdi. (2009). *Sunan Abi Daud*. Damsyiq: Dar al-Risalah al-'Alamiyyah.
- Al-Suyuti, Jalaluddin Abdul Rahman. (1983). *Al-Asybah wa al-Nazoir fi Qawaid wa Furu' Fiqh al-Syafi'iyah*. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Al-Syirbini, Syamsuddin Muhammad bin al-Khatib. (1997). *Mughni al-Muhtaj ila Makrifah Maani Alfaz al-Minhaj. Vol.3*. Beirut: Dar al-Makrifah.
- Al-Zuhaili, Muhammad. (2011). *Al-Muktamad fi al-Fiqh al-Syafi'i. Vol.4*. Damsyiq: Dar al-Qalam.
- Al-Zuhaili, Wahbah. (1985). *Al-Fiqh al-Islami wa Adillatuhu. Vol.7*. Damsyiq: Dar al-Fikr.
- Aminah al-Jabir. (1992). *Al-Talaq fi al-Islam*. Qatar: Jami'ah Qatar
- Badran, Abu al-'Ainain Badran. (1961). *Ahkam al-Zawaj wa al-Talaq fi al-Islam*. Mesir: Matba'ah Dar al-Ta'lif.
- Cerai Luar Mahkamah, 2011-2014. PAID.T. 196 (04) 3/4 Klt : 5-10.
- Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Negeri Sembilan) 2003.
- Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia (JKSM). (t.t.). *Penceraian (Pembubaran Perkahwinan)*.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). (2013). *Fatwa Isu-Isu Munakahat*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jamil Ahmad. (2002). *Pemupukan Budaya Penyelidikan di kalangan Guru Sekolah: Satu Penialain Tesis Ijazah kedokteran*. Fakulti Pendidikan: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Laporan Nikah, Cerai dan Rujuk, 2008-2014 PAID.T.196 (04) 455/4 klt 1.
- Laporan Nikah, Cerai dan Rujuk, 2011-2014 PAIDT.T.196 (04) 455/4 KLT 2.
- Martin R., Texton. (1989). *The Divorce and Divorce Therapy Handbook*. Jason Aronson.
- Mazlan Bin Abd Manan. (2010). *Kesalahan-kesalahan Matrimoni Dalam Kes Perceraian di Luar Mahkamah dan Tanpa Kebenaran Mahkamah Kajian di Mahkamah Syariah Negeri Selangor Darul Ehsan*. Tesis Universiti Malaya.

- Mohamad, Mohd Nasran. & Mokhtar, Mohd Naim. (2004). *Pembubaran Perkahwinan Melalui Medium Elektronik Menurut Fiqh dan Undang-Undang Keluarga*. Jurnal Hukum, JLD. XVII BHG.II, 127-137.
- Mohd Shabri bin Hj Ismail. (2000). "Perceraian di Luar Mahkamah, Permasalahan dan Implikasinya Kajian Kes di Mahkamah Syariah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur," Universiti Kebangsaan Malaysia: Tesis Sarjana, Fakulti pengajian Islam.
- Muhammad Nizam Awang. & Noraini Ismail. (2004). *Permohonan Perceraian Dengan Kebenaran Mahkamah dan Pengesahan Cerai di Luar Mahkamah Syariah*. Johor: Universiti Teknologi MARA.
- Smith, T. & Salts, C. (2003). *Special Topics: Substance Abuse, Interpersonal Abuse, Divorce, and Schizophrenia*. In L. Hecker & J. Wetchler (Eds) *Introduction to Marriage and Family Therapy*. New York: Haworth Press.
- Wan Teh, Wan Zahidi. (2002). *Pelaksanaan Siasah Syar'iyah Dalam Pentadbiran Kerajaan*. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM).
- Wizarah al-Awqaf wa Syu'un al-Islamiyyah. (1993). *Al-Mausu'ah al-Fiqhiyyah*. Vol.29. Dar al-Sofwah: Kuwait.